

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

- Herhangi bir konunun ve düşüncenin sözlü olarak ifade edilmesine **sözlü anlatım** denir.
- Sözlü anlatımın **söylev, sunum, tartışma, panel, forum, açık oturum, sempozyum, münazara** ve **konferans** gibi türleri vardır.

SÖYLEV (NUTUK)

- **söylev (nutuk)** denir.
- Daha çok, “dinî, siyasi, sosyal ve askerî” alanlarda söylenmiştir.
- Dil, alıcıyı harekete geçirme ve heyecana bağlı işleviyle kullanılır.
- Dinleyicileri ikna etmek ve harekete geçirmek amaçlanır.
- Yalın, açık, içten ve coşkulu bir söyleme başvurulur.
- Eski Yunan edebiyatında Demosthenes (Demostenes), Latin edebiyatında Cicero (Çiçero) önemli söylevcilerdendir.
- Türk tarihinde söylev türünün ilk örneği **Göktürk Yazıtları**’dır. Atatürk’ün **Onuncu Yıl Nutku** söylev türüne en güzel örnektir.

TARTIŞMA

- **tartışma** denir.
- Güncel ve tartışılacak yönleri bulunan konular ele alınır.
- Bir başkan gözetiminde sorunların aydınlatılması, ortaya çıkarılması için yapılır.
- Konuşmacılara eşit süreler verilir ve konuşmacılar konunun farklı yönlerini dile getirir.
- Tartışmacıların konu dışına çıkmama; düşüncelerini anlaşılır, açık ve kısa şekilde dile getirme; başkanın uyarılarını dikkate alma; sonucunu saygıyla karşılama gibi uyması gereken kuralları vardır.
- Panel, forum, açık oturum, sempozyum (bilgi şöleni), münazara gibi sözlü anlatım türleri de aslında birer tartışma türüdür.

PANEL/FORUM

- Toplumu ilgilendiren bir konunun dinleyiciler önünde, sohbet havası içinde, uzmanlarınca tartışıldığı konuşmalara **panel** denir.
- Tek oturumda ve konuşmacıların ortasında yer alan bir başkan tarafından gerçekleştirilir.
- Tartışılan konunun uzmanı olan 3-6 konuşmacı bulunur.
- Amaç bir sonuca varmak değil, konuyla ilgili farklı düşünceleri ve eğilimleri ortaya çıkarmaktır.

- Konuşmacılar, konunun farklı yönlerini ve boyutlarını ele alır.
- Sonunda başkan, konuşmaları kendi düşüncelerini de katarak özetler.
- Bazen “panel” devam ederken tartışmaya dinleyiciler de katılır. Bu şekildeki tartışmalara **forum** adı verilir.
- Forumda konuşmacılar ile dinleyiciler birlikte tartışır.
- Katılanlardan isteyenler söz alarak konuşur.
- Konuşmacıların kesin bir sayısı yoktur.

AÇIK OTURUM

- Geniş halk kitlelerini ilgilendiren bir konunun, bir başkan yönetiminde dinleyiciler önünde konuyla ilgili farklı düşüncelere sahip uzmanlar tarafından tartışıldığı konuşmalara **açık oturum** denir.
- Büyük bir salonda dinleyiciler önünde yapılabileceği gibi stüdyoya davet edilen dinleyiciler önünde veya dinleyici grubu olmadan da radyoda ya da televizyonda yapılabilir.
- Amaç, merak edilen bir konuda dinleyicileri ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmektir.

SEMPOZYUM (BİLGİ ŞÖLENİ)

- **sempozyum** denir.
- Amaç; konuyu tartışmaktan çok, olumsuz ve olumlu yönleriyle değerlendirerek gerekli çözümleri üretmektir.
- Bilimsel nitelik taşıy ve ciddi bir hava içinde geçer.
- Her oturumun mutlaka bir başkanı ve alanında uzman üç ile altı arasında konuşmacısı bulunur.

MÜNAZARA

- **münazara** denir.
- Doğru olan görüş değil, iyi savunulan görüş kazandığı için düşünciyi etkili şekilde savunarak tartışmadan galip çıkmak amaçlanır.
- Genellikle okullarda yapılan tartışmalarda bir tez ve antitez vardır ve tezi bir grup, antitezi diğer bir grup savunur.
- En az üçer kişiden iki grup oluşturulur, her grubun sözcüsü durumunda olan bir başkanı vardır.
- Tartışmalar hakem kurulu (jüri) önünde yapılır.
- Konuşmalar yapıldıktan sonra jüri, bir değerlendirme yapar ve kazanan grubu belirler.

KONFERANS

-
.....
..... **konferans** denir.
- Alanında uzman kişilerce hazırlıklı olarak yapılan konuşmalardır, açıklayıcı ve öğretici bir niteliği vardır.
- Amaç, dinleyicilere bir düşünceyi aşlamak ya da onları bir hedefe yönlendirmek değil, belli bir konuda bilgilendirmektir.

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde konuşmacı, dinleyicileri etkilemek amacıyla yeri geldikçe özellikle duygusal ve coşkusal bir söyleme başvurur?

- A) Sempozyum B) Panel C) Söylev
D) Forum E) Münazara

ÖSYM Sorusu

ÖRNEK

- Kalabalık bir izleyici grubu önünde gerçekleştirilen bir tartışma türüdür.
- Konuşmacılar, alanında uzman 3-6 kişiden oluşur.
- Geniş bir salonda, radyo ya da televizyonda gerçekleştirilir.
- Amaç, bir sonuca varmak değil, merak edilen bir konuda dinleyicileri ayrıntılı bir şekilde bilgilendirmektir.

Yukarıda kimi özellikleri verilen sözlü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Söylev B) Sunum C) Forum
D) Açık oturum E) Sempozyum

ÖRNEK

Tartışma ile münazarayı karşılaştıran aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Tartışmada jüri yoktur, münazarada jüri vardır.
B) Tartışma değişik ortamlarda yapılabilir, münazara ise genelde okullarda yapılır.
C) Tartışmada başkan yoktur, münazarada grup başkanları vardır.
D) Tartışmada yarışma havası yoktur, münazarada yarışma havası vardır.
E) Tartışmada sorunu çözmek, münazarada fikri iyi savunmak amaçlanır.

ÖRNEK

Aşağıdakilerin hangisinde ayraç içinde verilen ifade yanlış tanımlanmıştır?

- A) Konunun çeşitli yönlerden aydınlatılması için küçük bir topluluk önünde ve bir sohbet havası içinde gerçekleştirilen tartışmalardır. (sempozyum)
B) Dinleyicilerin de katılabildiği, belli bir konu üzerinde yapılan toplu tartışmalardır. (forum)
C) Karşıt görüşten öğrencilerden oluşan iki ekip arasında, bir hakem kurulu önünde yapılan tartışmalardır. (münazara)
D) Geneli ilgilendiren bir konunun bir başkan ve birkaç konuşmacı tarafından ortaya konmasıdır. (panel)
E) Toplumu ilgilendiren güncel konuların herkesin izleyebileceği bir ortamda tartışıldığı toplantıdır. (açık oturum)

ÖRNEK

“Onlara anlayacakları bir biçimde sesleniriz. Çeşitli hileler buluruz derdimizi anlatmak için. Bir şey söylerken başka bir şey demek isteriz. En olmadık şeyin içinden çıkarız. Ne bileyim, mesela, limon şekerlerinin içine küçük maniler yazarız, derdimizi anlatırız usul usul. Vatandaşın hem ağız tatlınsın hem beyni sulansın: Öğrenmek istersen iyiyle, fenayı/ seyreyle bir kenardan yalan dünyayı. Olmadı. Alışacağız. Zamanla. Arıyorsan ahlaktaki manayı/ muhakkak okumalısın İsa'yı. Buna da sansür izin vermez, din propagandası diye. Bu yüzden adamcağızı beyaz perdede görüyoruz. Buldum: İki tane düzen vardır, birini ortadan kaldır.”

Bu parça aşağıdaki tekniklerden hangisine örnektir?

- A) Bilinç akışı B) Diyalog tekniği C) Metinler arasılık
D) Anlatma tekniği E) Geri dönüş tekniği

ÖRNEK

Bir grup insanın aralarında gerçekleştirdiği bu tartışma biçimi, küçük bir salonda, izleyiciler önünde, sohbet havasında yapılır. Konu önceden tespit edilir. Amaç bir karara varmaktan çok, konunun çeşitli yönleriyle aydınlatılması, farklı görüş ve eğilimlerin ortaya çıkarılmasıdır. Başkan, toplantının başarı ile bitmesi için özen gösterir. Konuşmacı sayısının altı kişiyi geçmemesi tercih edilir. Tartışmaların ve konuşmaların uzaması başkan tarafından incelikle, hiç kimseyi kırmadan önlenmelidir.

Bu parçada tanıtılan sözlü anlatım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Röportaj B) Panel C) Mülakat
D) Açık oturum E) Sempozyum

ÖRNEK

Bir tiyatro eserinin sahneye konması, sahneye göre düzenlenip uygulanması ----; el, kol hareketlerine ----; yüz hareketlerine ---- denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) monolog - jest - tirat
B) mizansen - jest - mimik
C) jest - mimik - tirat
D) tirat - jest - mimik
E) monolog - jest - mimik

ÖRNEK

---- türünün en büyük ustası kabul edilen ----, kitabının ön sözünde özetle şöyle demektedir: “Eğer mümkün olsaydı karşınıza anadan doğma çıkardım. Bu kitapta size asla bir şey kanıtlama iddiam yoktur. Elimden geldiğince size “ben”i anlattım. Bana hak vermenizi ya da beni yargılamanızı istemiyorum.

Bu parçada boş bırakılan yerlere aşağıdakilerden hangisi sırasıyla getirilmelidir?

- A) Tragedya - Aiskhylos B) Komedi - Moliere
C) Hikâye - Boccacio D) Deneme - Montaigne
E) Fabl - Aisophos

ÖRNEK
I. Grup

I. Döşeme

II. Üç birlik kuralı

III. Senli benli anlatım

IV. 5N 1K

V. Hayalbaz

II. Grup

Söyleşi

Haber yazısı

Komedi

Masal

Yukarıdaki I. grupta verilen kavramlardan hangisi II. grupta verilen türlerden biriyle ilişkilendirilemez?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi klasik komedyanın özelliklerinden biri değildir?

- A) Konusunu günlük yaşamdan, sosyal olaylardan seçer.
B) Çirkin, kaba olaylar seyircinin gözü önünde gerçekleşmez.
C) Dilde kusursuzluk aranmaz, kaba sayılan hatta küfürlü sözlerle yer verilir.
D) Kahramanları sıradan, eğitim görmemiş kişilerdir.
E) Her gülünç şeyin altında ders alınacak acı bir gerçeğin olduğuna inanılır.

ÖRNEK

Güler yüzlü insanlar arasında yaşayanların hayatı daha tatlı geçer. Bazı kimseler vardır, sanki Cenabıhak onlara gülmeyi yasak etmiştir. Gülümsemeyi aklı başında adamın ciddiliğini bozan bir hâl sayarlar. Yüz göz olmasınlar diye çocuklarına gülmezler. Laubali demesinler diye komşularına gülmezler. Kaşları sanki kudretten çatılmıştır. Çalışırken çatık, konuşurken çatıktırlar. Hatta kendilerine ettikleri zulüm yetmiyormuş gibi gülünlere kızarlar. Hayatı böyle saymak çok yanlış. Unutmayalım ki biz insanların hayvanlardan bir farkımız konuşmaksa öteki farkımız da gülmektir. Hiç siz ömrünüzde, gülen, kahkahalar savuran bir hayvan gördünüz mü? Zavallılar kim bilir ne kadar gülmek istiyorlardı.

Dil ve anlatım özellikleri dikkate alındığında aşağıdakilerden hangisi bu metnin alındığı yapıt olabilir?

- A) Mavi Sürgün B) Mahur Beste C) Ümit Dünyası
D) Zeytindağı E) Maske ve Ruh

ÖRNEK

Bir kişinin sanat anlayışını, bir eserin yalnızca bir yönünü anlatan yazılardır. Bu tür yapıtların yazılması için o kişiyle ilgili tüm bilgi ve belgelerin toplanması, varsa yapıtlarının incelenmesi ve kişiliğinin çeşitli yönlerinin bilimsel bir tutumla anlatılması gerekir. Bu türde herhangi bir yer, bir eser, bir yazar, tarihî bir olay, bilimsel bir alana ait sorun özel bir görüşle veya bakış açısıyla değerlendirilebileceği gibi, bir konu üzerinde derinlemesine bir inceleme de yapılabilir. Edebiyatımızda bu türden hareketle romanlar da oluşturulmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu türde bir eser değildir?

- A) Tek Adam
B) Ömer Seyfettin: Bir Ülkücü Yazarın Romanı
C) Dertli Dolap: Yunus Emre'nin Hayatı
D) Bir Bilim Adamının Romanı
E) Dokuzuncu Hariciye Koşuşu

ÖRNEK

Bu türün ilk örnekleri çok eski çağlarda görülmeye başlanmıştır. Gerek dünya gerek Türk edebiyatında yaygın olarak kullanılmış hatta birçok yazar, yapıtlarında bu türün olanaklarından yararlanmışlardır. Söz gelimi Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* ve Halide Edip Adıvar'ın *Hançdan* adlı eseri bu tarzda yazılmış romanlardır.

Bu parçada sözü edilen tür aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Anı B) Günlük C) Mektup
D) Mesnevi E) Gezi yazısı

ÖRNEK

İçe dönük ve dışa dönük diye ikiye ayrılan bu türde, yaşananlar sıcağı sıcağına aktarılır. İnanırcı, içten ve samimiyet yüklü bu metinlerde birinci kişili anlatım kullanılır. Hatta bazı edebî metinler bu türün olanaklarından hareketle oluşturulmuştur. Söz gelimi Jean Paul Sartre'ın *Bulanık* adlı romanı bu şekilde yazılmıştır.

Aşağıdaki sanatçılardan hangisi bu türde metinler kaleme almamıştır?

- A) Salah Bursalı B) Tomris Uyar C) Oğuz Atay
D) Oktay Akbal E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

ÖRNEK

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Okuru içinde yaşadığı gerçek ortamdan uzaklaştırarak heyecan ve düşlerini doyuran romanlara yığın romanı denir.
- B) Konularını geçmişten, geçmişle ilgili olay ve kişilerden alan romanlara tarihsel roman adı verilir.
- C) Bir olayı ya da kişiyi anlatmaktan çok, bir görüşü anlatan romanlara coşumcu roman adıyla anılır.
- D) Olayları ve yaşama bakışı bir fotoğraf makinesi gibi anlatan romanlara gerçekçi roman denir.
- E) Hırsız, kıyıcı ve kanunları çiğneyenlere karşı, yasaları koruyanların ve huzuru sağlamak için çalışanların mücadelelerini anlatan romanlara polisiye roman olarak isimlendirilir.

ÖRNEK

Öteki yazınsal türlerde olduğu gibi, bu tür üzerinde de türlü kitaplar yazılmış, bu türün kuramları, erek ve ilkeleri, yöntemleri tartışılmıştır. Birbirinden ayrılma da şu noktalarda birleşmişlerdir yazın kuramcıları: Okunulan yapıt veya yaratıya karşı okurun gösterdiği bir tür tepki, daha doğrusu değerlendirmeye yönelik düşünsel bir etkinliktir. Bu bağlamda yapıt ve yazarları inceleme ve bu konudaki düşünceleri dile getirme işidir.

Yukarıdaki parçada sözü edilen yazın türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Deneme
- B) Makale
- C) Fıkra
- D) Eleştiri
- E) Biyografi